Když ho miluješ…

Původ materiálu
Alexandra Jacobea
Pořadí v lekci
7

Téma

Rostoucí sbor přináší nutnost dělit odpovědnost mezi větší množství lidí, důležitá je ochota problémy řešit. Pozornost se posléze soustředí na jednoho z odpovědných, který dospěje ve svém vztahu ke Kristu tak daleko, že se jej nelze zříct, ani když jde o život.

Cíl

Vyprávět o problému v jeruzalémském sboru, pokusit se s dětmi mluvit o úkolech a odpovědnosti ve vlastním sboru. Se staršími tématizovat Štěpánovu vyznavačskou smrt, pokusit se uchopit ji skrze jeho vztah k Ježíši Kristu.

Pro učitele

Výkladové poznámky

Helénisté byli židé původem z diaspory, kde se mluvilo řecky, přistěhovalí do Jeruzaléma, kteří se připojili k církvi.

Vdovy: Zvláštní ohled na ně přikazuje už Starý zákon (podobně jako vůči sirotkům a cizincům). Helénistické vdovy navíc jako přistěhovalkyně bez sociálních kontaktů a zázemí, zřejmě byly vystaveny ještě větší nouzi.

Konflikt ve sboru je pro Lukáše podnětem k ustanovení sedmi jáhnů, pověřených péčí o potřebné a rozdělováním hmotné pomoci (jak při společném stravování, tak při přerozdělování potravinových i peněžních darů). Kazatelská služba od služby jáhnů ovšem zjevně není oddělena úplně, jakkoliv Lukáš podtrhuje jejich různost. V pozadí zřejmě historická skutečnost, kdy jáhni již dříve fakticky stáli v čele helénské části jeruzalémského sboru. Lukáš je svým líčením, kdy jáhny ustavuje dvanácti učedníků, jakoby podřizuje Štěpána a Filipa autoritě apoštolů, zároveň jáhenskou službu nepodřídí výslovně službě kazatelské a nezamlčí, že jáhni také kázali. Učedníci tedy nemají patent na zvěstování.

Jáhni: Adepti mají být plni Ducha svatého a moudrosti. Služba (diakonie) se nutně potřebuje opírat o vztah s Bohem (aby se nestala pouhou sociální službou), zároveň je v ní potřeba moudrost, aby byla kvalitní (viz diakonické hodnoty [„fortelnost“]).

Vkládání rukou je starobylý liturgický úkon (např. Mojžíš a Jozue), vyjadřuje zplnomocnění, požehnání i podporu

Štěpán mezi sedmi jáhny vyniká, činí veliké divy, Duchem vybaven zvláštní moudrostí; jméno znamená „věnec“ (vavřínový věnec vítězů); andělská tvář — ne strach, ne hněv, ale tvář plná pokoje. Nemyslí na svou záchranu, důležitější je pro něj vztah ke Kristu — ten mu dává odvahu a sílu trvat na svém vyznání navzdory nebezpečí, tím je výjimečný, nelze ho umlčet jinak než násilím.

Štěpánova řeč není obhajoba, ale misijní kázání. Je z něj jasné, že křesťané neodmítají Starý zákon, ale čtou ho jako svědectví o Božím jednání s jeho lidem a o tom, co pro něj připravuje. Upozorňuje však důrazně na vlastní selhání lidu.

Místo po Boží pravici je vyhrazené pro Pána a pravého soudce. Štěpán všechnu tuto slávu přiřkne odsouzenému Ježíši, pro židy je to nepřípustné rouhání, zbožný žid tomu musí učinit okamžitě přítrž.

Paralely Štěpánovo utrpení / utrpení Ježíše Krista: Zaujetí lidí i jejich následné odvrácení, křivé obvinění (související s chrámem, předmětem výslechu tedy není skutečné chování), lživí svědci; obžalovaný nereaguje na obvinění (říká pouze to, co sám chce); obvinění z rouhání, rozhořčení davu a lynč, potupná poprava, modlitba před smrtí a přímluva za pronásledovatele… Jistě je možné najít i další. Líčení klade důraz na Štěpánovu věrnost Kristu.

Kamenování je kolektivní trest, odpovědnost za zabití člověka nenese zástupně kat, ale právě lidé sami, musí se vůči přestupníkovi sjednotit — problém je v tom, že to nedělá celý lid, ale ti, kdo jsou zrovna při tom, hrozí manipulace a lynč.

Mučedník: V češtině souvisí s mučením, utrpením, řecké slovo martyr však původně znamenalo svědek — člověk, který něco dosvědčuje (a skutečnost, kterou dosvědčuje, je mu pak třeba i dražší než život).

Štěpánova smrt je zlomová. Jednak první člověk položí ve službě evangeliu život, jednak 7. kapitolou v podstatě přestává misie zaměřená na židy a křesťanství se čím dál víc zaměřuje na helénskou oblast.

Saul se poprvé mihne na scéně, je dobré to zmínit, vynikne pak jeho proměna z pronásledovatele na zvěstovatele.

Úskalí

Skutky vyprávějí o první církvi idealisticky. Je třeba promyslet, jak to předat dětem s ohledem na jejich vlastní sborovou zkušenost — nevytvářet v nich představu ideálního „zlatého věku“ první církve.

Nečíst Štěpánovu řeč jako něco, co se týká těch druhých, ale umět ji vztáhnout i na sebe — podívat se sebekriticky i na dějiny vlastního společenství.

Nevylíčit Štěpána jako naivního nadšence nebo fanatika (děti už nejspíš znají sebevražedné atentátníky, kteří také umírají „pro víru“), pomocí může být pozornost věnovaná líčení Štěpánova přístupu k protivníkům — nehádá se, při popravě nenaříká ani neproklíná, ale modlí se za sebe i za ně a za smíření.

Odkazy

Kliech, Klaus: *Skutky apoštolů (Malý stuttgartský komentář, Nový zákon).* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999

Doleželová, Mirjam — Kocnová, Marta — Trusina, Jan: *Cesta Božího lidu: Nový zákon.* Praha: Kalich, 1993

Rejchrt, Luděk: *Taková dlouhá cesta.* Praha: Kalich, 2010

Další odkazy najdete pod textem přípravy, pod nadpisem **Kam dále.**

Pro děti

Předškoláci

S nejmenšími dětmi vynechejte vyprávění o Štěpánově mučednické smrti a soustřeďte se pouze na příběh o povolání jáhnů.

Rozhovor s vyprávěním

Máte všichni ruce? *(Zatřepeme, zamáváme si: Ahóóój!)*

K čemu máme ruce? *(Na hraní, na malování, na psaní, na umývání…)*

Co můžeme ještě dělat rukama? *(Pracovat, pozdravit, pohladit, obejmout, pomoct někomu…)*

Máte všichni pusu? *(Zaklapeme pusou, zašklebíme se…)*

K čemu máme pusu? *(Na jídlo, na pití, na mluvení, na zpívání, na pusu pro druhého…na modlení!)*

Ruce i pusa jsou v životě potřeba. I v kostele. *(Můžete zkusit vymýšlet, na co potřebujeme ruce a pusu v kostele, pokud jste to už všechno neřekli v úvodním rozhovoru, eventuálně můžete vybrané zopakovat.)*

Ruce i pusa byly v kostele potřeba od nepaměti — zjistili to i apoštolové. Vyprávěli lidem o Ježíši, o tom, že Bůh má lidi rád. Říká se tomu taky „zvěstovat evangelium“. Vyřídit dobrou zprávu. Jak se to dělá? Třeba takhle…

…, Pán Bůh tě má rád…, i kvůli tobě se v Betlémě narodil Ježíš…, i tebe Pán Bůh chce spasit…, i pro tebe Pán Ježíš zemřel na kříži…, i tebe chce Pán Bůh zachránit, atd. *(Obměňujte nejlépe tak, abyste oslovili všechny děti, je ale možné i opakovat. Přizpůsobte „evangelium“ jejich posluchačským možnostem.)* Takhle to dělali.

Apoštolové to vyřizovali lidem a modlili se.

(Ukažte dětem obrázek modlícího se společenství.)

Tehdy už v jeruzalémském sboru byla spousta dalších lidí, kromě apoštolů. Moc a moc se jich k nim přidávalo. Byli spolu moc rádi, často spolu i jedli, někteří dokonce prodali svůj majetek a dali vše do společné pokladny. Jenže o pokladnu a společné zásoby se musí někdo starat. A někdo musí také vařit a uklízet a starat se o ty, kdo se o sebe nepostarají.

V Jeruzalémě si někteří už začali stěžovat. Máme hlad. Někdo dostal více jídla než jiný. To není spravedlivé.

Apoštolové z toho byli smutní. My se modlíme a kážeme a na tohle jsme dočista zapomněli. Mysleli jsme, že to bude nějak samo fungovat, ale ono ne. Co s tím jenom uděláme? Máme jít tedy rozdělovat spravedlivě jídlo? Máme jít sloužit nemocným? Ano, měli bychom. Ježíš taky sloužil ostatním. Ale kdo se pak bude modlit a kázat? Přece se nemůžeme rozpůlit!

Rozpůlit se nemohou, to ne. Ale co kdyby jim někdo pomohl? Přece nemusejí dělat všechno sami! Doma si taky přece pomáháme nebo to aspoň zkoušíme. Přece nemůže všechnu práci dělat jenom maminka a tatínek!

A tak v Jeruzalémě vybrali sedm mužů *(napočítejte na prstech)*, aby se starali o spravedlivé rozdělování jídla — aby se na někoho nezapomnělo a aby se nikomu nenadržovalo. Vybrali ty, kterým na Ježíšovi opravdu záleželo, a pomodlili se za ně, aby jim Pán Bůh v jejich práci pomáhal, vložili na ně ruce a požehnali jim.

Hezky to vyřešili! Bylo dost času na modlení, vyprávění o Bohu i na rozdělování zásob a nikdo si nemusel stěžovat ani se urážet.

Aktivita: Co je potřeba u nás v kostele? Vytvořte spolu s dětmi plakát. Namalujte na něj velký obrys kostela/modlitebny a nechte děti, ať do něj domalovávají jednotlivé úkoly. (Vítání, zvonění, vedení bohoslužeb, hudební doprovod, vybírání/počítání sbírky, nedělka, vaření kávy, uklízení…nezapomeňte na to, co zdánlivě není vidět!) Zkuste se s dětmi zamyslet, zda s něčím mohou pomoci ony samy. (Nezapomeňte zdůraznit, že i přijít na bohoslužby, zpívat a modlit se je podíl na společném úkolu!)

Pomůcky: Obrázek modlícího se společenství.

Mladší školní děti

Rozhovor

Pokud proběhla akce s čokoládou z „Okénka do bohoslužeb“, navažte na ni. Pokud na ni nedošlo, začněte jí.

To teda nebylo moc příjemné s tou čokoládou, že? Jak by se dala rozdělit lépe? *(Promyslete si předem způsoby — stejné dílky, dát těm, kdo mají hlad…můžete si zkusit povídat i o tom, jestli je jeden způsob nejlepší za všech okolností.)*

Je něco, o co se dělíte neradi?

Víte, kdo je to vdova/vdovec? Mají to v životě těžší než jiní? Proč?

Vyprávění

V Jeruzalémě se ve sboru scházelo čím dál víc lidí. Zpívali, poslouchali vyprávění apoštolů o Ježíšovi, modlili se… Často taky spolu jedli. Každý něco přinesl a dal na společný stůl. Jídlo se pak rozdělilo, všichni se najedli, ti chudší dostávali taky domů, aby měli co jíst i tam.

Jenže jak bylo lidí víc a víc, začaly i problémy. Jídlo se dělilo, ale ne všichni byli spokojeni s tím, jak.

Ti, kdo nebyli původem z Jeruzaléma, ale vyrostli jinde a sem se teď přistěhovali, si začali stěžovat: „Naše vdovy nedostávají stejně jako ty místní. S tím, co dostanou, vůbec nemůžou vyjít! To je teda pěkná nespravedlnost, domácí si nechávají pro sebe víc.“

Bylo to tak? Nebo nebylo? Těžko říct, ale ve sboru se tím začaly kazit vztahy. Jedni na druhé koukali trochu podezřívavě.

Apoštolům z toho bylo smutno. Copak takhle to má vypadat tam, kde se lidi scházejí kvůli Ježíšovi? Tohle by teda jistě nechtěl… S tím se musí něco udělat. A tak svolali celý sbor.

„Nechceme, aby byly spory kvůli jídlu nebo sbírkám. Bude potřeba, aby na spravedlivé dělení někdo dohlídl. Aby si to vzal na starosti. Mohli bychom to udělat my, ale to bychom už nezvládli připravit taky kázání, vést modlitby. To by nebylo dobře. Kázání ani modlitby nejde jen tak odbýt, nemůžeme to odfláknout, to by se Pánu Bohu nelíbilo. Měli bychom najít další lidi, co by se zas postarali o to dělení a o ty, kdo něco potřebují.“

Všem se ten nápad zamlouval. Konec konců, nikdo nemůže dělat ve sboru všecko.

A tak vybrali sedm nových pracovníků, aby měli na starosti službu u stolů a péči o ty, kdo mají s něčím starost. Vybírali pečlivě. Moudré, zkušené, schopné chlapy, kteří byli taky plní Ducha svatého. Ty, kterým na Ježíšovi a jeho věci fakt záleželo. Takové budou mít jistě lidi v úctě a oni si budou při rozhodování umět vzít Pána Boha na pomoc.

Byli to Štěpán, člověk plný víry a Ducha svatého, Filip, Prochor, Nikánor, Timón, Parmén a nakonec Mikuláš z Antiochie. Všichni z řeckého prostředí, tím líp, aspoň nebudou další dohady. Vybraní muži poklekli, apoštolové jim položili ruce na hlavy, modlili se za ně a požehnali jim. Odteď to půjde líp, když jsou úkoly rozdělené mezi víc lidí. Ani ve sboru zkrátka nejde jen o bohoslužby nebo modlení, práce je tu mnohem víc…

Z těch sedmi vybraných zvlášť vynikal Štěpán. V Jeruzalémě ho brzo kdekdo znal. Nešlo si nevšimnout, že má k Bohu opravdu blízko. Vždyť se kolem něj dějí úplné divy! Štěpán ale lidem taky vyprávěl o Ježíšovi a stejně jako předtím apoštolové, dostal se kvůli tomu do maléru. Leckdo se s ním chtěl kvůli Ježíšovi hádat. Jaképak vzkříšení z mrtvých! To by bylo, abychom ho nepřesvědčili! Ale nepřesvědčili. A dokonce jim brzo došly argumenty. Štěpán se uměl spolehnout na Pána Boha i v těch sporech a vždycky věděl, co má odpovědět. Jako by mu to Duch svatý napovídal. Místo toho, aby mu lidé přestávali věřit, bylo víc a víc těch, kdo si to o Ježíši poslechnout chtěli.

„Však my se ti dostaneme na kobylku,“ řekli si jeho protivníci.

A vymysleli to náramně chytře. Začali Štěpána mezi lidmi pomlouvat: „Slyšeli jsme, jak Štěpán říká, že Boží zákon už neplatí a že se Bohu nemá věřit!“

To lidi naštvalo. Aby taky ne. Nikdo se neptal, jestli je to pravda nebo ne. Popadli Štěpána a přivedli ho před radu k výslechu.

Ti, kterým Štěpán nešel pod fousy, si to ještě pojistili: k soudu poslali svědky, kteří byli ochotní ty vylhané pomluvy vykládat i tam.

„Vykládal o Ježíšovi, že zboří chrám a zruší Boží zákon, dobře jsme to slyšeli.“

Všichni byli zvědaví, co na to Štěpán. Jeden by čekal, se mu rozklepou kolena, nebo že ho to naštve, že se bude zoufale bránit…ale na Štěpánovi nebyl vidět ani hněv, ani strach, jeho tvář byla úplně pokojná.

Velekněz se ho zeptal: „Je to tak, jak říkají? Chceš k tomu něco říct?“

Celé to úplně překroutili. Proti křivému obvinění se špatně hájí. Štěpán se ale nebál. Vlastně se ani nehájil. Spíš kázal. Vzal to od Abrahama, přes Mojžíše, mluvil o chrámu a o tom, že Bůh o svůj lid pečoval dřív, než chrám vůbec postavili.

Nakonec je ostře pokáral: „Vy se nám tu snažíte dokázat, že chceme bořit chrám a rušit Mojžíšův zákon — ale podívejte se na sebe! Na tenhle soud! Copak jste nezrušili Mojžíšův zákon už tím, že jste přivedli křivé svědky? A vzpomeňte na proroky! Copak většina z nich nebyla pronásledována, když ukazovala správnou cestu k Bohu? A co Ježíš? Ten jediný byl spravedlivý, nikomu neublížil — a přesto jste ho zabili, bez důvodu, tak jako chcete odsoudit teď mě!“

To bylo na členy rady moc! Místo obhajoby obžaloba, a ještě jim dává za vinu Ježíšovu smrt. Samou zlostí zatínali zuby a naštvaně se šklebili. Štěpán byl ale úplně klidný.

Koukal se k nebi, celý zářil, jako by na něho dopadaly odlesky Boží slávy a prohlásil: „Vidím otevřená nebesa a po pravici Boží stojí Ježíš.“

„Ticho, mlč, to je rouhání!“

„Rouhal se!“

Křik zesílil. Už to nebyl žádný soud, všichni se na Štěpána vrhli a vlekli ho za město.

Pak každý popadl kámen a začali házet. Házet kameny po Štěpánovi.

„Pane Ježíši, přijmi mě k sobě,“ modlil se Štěpán k tomu, kterého měl tolik rád, na kterém mu tolik záleželo.

Pak klesl na kolena a naposledy vykřikl: „Pane, odpusť jim tento hřích!“

Štěpán v tom dešti kamení zemřel. Bez nenávisti, s láskou k Ježíšovi i k těm, kdo mu vzali život.

Lidé se pomalu vraceli ke svým kabátům. Hlídal je mladý muž jménem Saul. Toho si zapamatujte, ještě o něm uslyšíme.

Aktivita: k čemu použít svoje ruce? Nechte děti, ať si na tvrdý papír obkreslí obrys svých rukou, následně je vystřihněte. Povídejte si o tom, co mohou mít na starosti doma/ve sboru. Jednotlivé úkoly si děti vepíší do prstů papírových rukou — můžete např. na jednu psát úkoly doma a na druhou úkoly ve sboru.

Hra: tichá pošta. Posílejte napřed jednodušší slova a věty, postupně přidejte verše z Bible. Na hru můžete navázat rozhovorem: zkomolilo se něco po cestě? Jak vznikají pomluvy? Dá se jim nějak bránit, zastavit je?

Pomůcky: Tvrdé papíry, fixy, pastelky, nůžky.

Starší školní děti

Dejte dětem přečíst Sk 6,1–15 a Sk 7,51–60. Štěpánův příběh připomíná příběh o Ježíšovi — napadne vás, v čem jsou si podobné? *Tabuli nebo velký papír rozdělte na dva svislé sloupce, první nadepište „Ježíš“, druhý „Štěpán“. Hledejte podobnosti v obou příbězích, zapisujte je do sloupečků. Na pomoc můžete dětem přinést obrázkovou Bibli nebo vytištěné obrázky pašijového příběhu.*

Jak se říká lidem, jako byl Štěpán? Znáte nějaké další? (apoštol Pavel, Jan Hus, Jeroným Pražský…)

Co se od nich můžeme naučit?

Pomůcky: Bible, obrázková Bible nebo ilustrace k pašijím, tabule/velký papír, portréty mučedníků.

Přesah

- Hra na hospodaření s prostředky: Přineste dětem peníze ze hry Monopoly nebo Dostihy a sázky (důležité je, aby celková suma byla složená z co nejvíce bankovek — aby byla snadno rozdělitelná). Peníze se vybraly ve sbírkách, jak s nimi naložit? Kolik dát na co? Se staršími dětmi můžete mluvit o tom, jaké jsou příjmy vašeho sboru, co je to salár.
- Připravte s dětmi modlitbu za pronásledované křesťany.

Liturgie

Písně

Pomoz mi, můj Pane (SV 261); *Přemýšlej, děkuj a služ* (SV 273); *Přímluva* (SV 21); *Můj Pán všechny svolá* (SV 193); *Tvá svoboda* (SV 344); *Světem běžím dál* (SV 315)

Biblický text k zapamatování

„Hle, vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží.“ (Sk 7,56)

Rituál

Společné setkání lze pravidelně zahajovat písní např. Dík slovům tvým. Krátká je píseň *Dál přece nejdeme sami* (SV 39). Dá se využít také refrén písně *To já, ó Pane můj* (SV 331) a její první sloka „Koho pošlu, kdo se hlásí…” Na tyto písně se dá navázat představením postavy, o které si dnes budeme povídat.

Zahájení s pomocí výtvarného znázornění: Do světla reflektoru na plakátu umístíme dnešní postavy (černobílý obrázek), po vyprávění ji mohou děti vybarvit. Ve světle stojí Štěpán. Na závěr tam můžete na chvíli postavit také Saula.

Okénko do bohoslužeb

Připravte si pro děti čokoládu — schválně ji nalámejte na nestejně veliké kousky. Druhou tabulku je potřeba připravit tomu, kdo nedělku povede, tu už si společně s dětmi rozdělí spravedlivě.

Něco tu pro vás mám — dobrotu. (nabídnout dětem) Nějak se mi to ale nepovedlo, že? Kousky nebyly stejně velké. To není zrovna spravedlivé. Říkám si, jak by to asi rozdělil Ježíš…

Dneska v nedělce uslyšíte o tom, že dělit se spravedlivě někdy není snadné. Dokonce ani v církvi ne. Občas na to musí někdo dohlédnout, musí na to pamatovat.

Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme, že nás učíš — podělit se, přiložit ruce k dílu, vyprávět o tobě druhým. Děkujeme za ty, kdo tu byli před námi a jsou nám ve víře příkladem i pomocí. Prosíme, uč nás jako Štěpána odpouštět a modlit se i za ty, které nemáme rádi nebo kteří nám ubližují. Amen.

Odkaz na pracovní list
09 Štěpán
04 Štěpán
Kam dále
Volba sedmi jáhnů a zrození diakonie (Ranní slovo ČrO Vltava; host pořadu Pavel…
Štěpán – první křesťanský mučedník (Ranní slovo ČrO Vltava; host pořadu Jan Sok…
Marta Sedláčková, upr. Drahomíra Dušková Havlíčková, dopl. Daniela Bednaříková:…

Marta Sedláčková, upravila Dráža Dušková Havlíčková: Komu se otevírají nebesa (...

Jiří Tengler: Štěpán (katechetická příprava z cyklu Církevní rok)

Oobrázek modlícího se společenství k oddílu pro předškoláky

Omalovánka (growerland.info)

Omalovánka (deti.vira.cz)

Píseň „Dík slovům tvým“

Odkaz na píseň

Pomoz mi, můj Pane (SV261)

Přemýšlej, děkuj a služ (SV273)

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

Můj Pán všechny svolá ráno, až se rozední

Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou

Světem běžím dál (SV315)

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)

Biblický odkaz (kat)

Skutky 6–7